

STD VI

Sanskrit

PAGE :

DATE : / /

वन्दना

असतो मा सद्गमय ।
तमसो मा ज्योतिर्गमय ।
मृत्योर्मा अमृतं गमय ।
तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ।

अर्थ - हे ईश्वर, मुझे लुहाई से अच्छाई की ओर ले
चलो, अंधकार से प्रकाश की ओर ले चलो ।
मृत्यु से अमरत्व की ओर मेरा मार्गदर्शन करो ।
यह मेरा मन शुभ विचारों से युक्त हो ।

पाठ 1- रुषः बालकः अथवा रुषा बालिका

रुषः बालकः । - यह लड़का है।
बालकः खेलति । - लड़का खेलता है।

रुषा बालिका । - यह लड़की है।
बालिका खेलति । - लड़की खेलती है।

रुषः द्वात्रः । - यह द्वात्र है।
द्वात्रः पठति । - द्वात्र पढ़ता है।
सा पठति । - वह पढ़ता है।

रुषा द्वात्रा । - यह द्वात्रा है।
द्वात्रा पठति । - द्वात्रा पढ़ती है।
सा पठति । - वह पढ़ती है।

रुषः कलमः । - यह कलम है।
रुषा कलम - मञ्जूषा । - यह पेंसिल का डिब्बा है।

रुषः वृक्षः । - यह पेड़ है।
वृक्षः फलति । - पेड़ फल देता है।
रुषा गुहा । - यह गुफा है।
रुषः पर्वतः । - यह पहाड़ है।

रुषः अर्णवः । - यह अर्णव है।
अर्णवः द्वात्र अस्ति । - अर्णव द्वात्र है।
अर्णवः किम् करोति? - अर्णव क्या करता है?
अर्णवः लिखति । - अर्णव लिखता है।
सा न खेलति । - वह नहीं खेलता है।

रुषा लता । - यह लता है।
लता फलति । - लता फल देती है।

रुषा राधा । - यह राधा है।
राधा द्वात्रा अस्ति । - राधा द्वात्रा है।
राधा किम् करोति? - राधा क्या करती है?
राधा लिखति । - राधा लिखती है।
सा न खेलति । - वह नहीं खेलती है।

एषः बालकः अभिनवः । - यह बड़का अभिनव है ।
किम् अभिनवः खेलति ? - क्या अभिनव खेलता है ?
अभिनवः गायति । - अभिनव गाता है ।
सः न खेलति । - वह नहीं खेलता है ।

एषा विभा । - यह विभा है ।
विभा गायति । - विभा गाती है ।
विभा किम् करोति ? विभा क्या करती है ?
सा गायति । - वह गाती है ।

एषा अध्यापिका । - यह अध्यापिका है ।
किम् अध्यापिका पठति ? - क्या अध्यापिका पढ़ती है ?
अध्यापिका पाठयति । - अध्यापिका पढ़ाती है ।
सा न पठति । - वह नहीं पढ़ती है ।

एषः अध्यापकः । - यह अध्यापक है ।
किम् अध्यापकः पठति ? - क्या अध्यापक पढ़ता है ?
अध्यापकः न पठति । अध्यापक नहीं पढ़ता है ।
सः पाठयति । - वह पढ़ाता है ।

अभ्यास

मुख्यकम्

उदाहरणम् अनुसृत्य वाक्यानि वदत ।

उदाहरणम् - छात्रः नमति । - सः नमति ।
छात्रा नमति । - सा नमति ।

क - बालकः खेलति । - सः खेलति ।

ख - बालिका गायति । - सा गायति ।

ग - अर्णवः छात्रः अस्ति । - सः छात्रः अस्ति ।

घ - अर्णिका छात्रा अस्ति । - सा छात्रा अस्ति ।

ङ - विभा गायति । - सा गायति ।

च - अध्यापकः पाठयति । - सः पाठयति ।

लिखितम्

२. परस्परभेलनम् कुरुत ।

क - रुषः द्वात्रः - (III)

ख - अध्यापिका पाठयति - (I)

ग - राधा लिखति - (IV)

घ - अभिनवः गायति - (II)

३. कौष्ठकात् सुदृढं विकल्प चित्वा वाक्यपूर्तिं कुरुत ।

उदाहरणम् - विभा लिखति ।

क - कुमारः पठति । ख - रुषा द्वात्रा ।

ग - अशोकः खेलति । घ - रुषः द्वात्रः ।

ङ - बालकः खेलति । च - राधा लिखति ।

३. उदाहरणम् अनुसृत्य अधोदत्तानि पदानि उचितस्थाने लिखत ।

उदाहरणम् - पुच्छिङ्गम् स्त्रीलिङ्गम्
रुषः द्वात्रः रुषा द्वात्रा

क - रुषः वृक्षः

क - रुषा लता

ख - रुषः पुस्तकालयः

ख - रुषा भाषा

ग - रुषः पर्वतः

ग - रुषा गुहा

घ - रुषः कलमः

घ - रुषा मञ्जूषा

ङ - रुषः दारः

ङ - रुषा माला

४. मञ्जूषातः उचितपदम् आदाय रिक्तस्थानपूर्तिम् कुरुत ।

उदाहरणम् - अध्यापिका पाठयति ।

क - अध्यापिका किम् करोती ?
सा पाठयति

क - किम् अभिनवः पठति ?

अभिनवः न पठति, सा खेलति ।

5. पाठम आधृत्य प्रश्नान् उत्तरत ।

उदाहरणम् - द्वात्रः किम् करोति ? द्वात्रः पठति ।

क - अभिनवः किम् करोति ? अभिनवः गायति ।

ख - राधा किम् करोति ? राधा लिखति ।

ग - बालिका किम् करोति ? बालिका खेलति ।

घ - द्वात्रः किम् करोति ? द्वात्रः पठति ।

ङ - अध्यापिका किम् करोति ? अध्यापिका पाठयति ।